

# VIJEĆE ZA GENETSKI MODIFICIRANE ORGANIZME

ZAPISNIK br. 05/2010

09. veljače 2010.

sa 5. sjednice Vijeća za genetski modificirane organizme održane dana 09. 02. 2010. godine s početkom u 13,00 sati u Velikoj dvorani Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Ksaver 200a.

## Nazočni članovi:

Redni broj	Ime i prezime	Institucija
1.	dr. sc. Solveg Kovač	MZOPUG
2.	mr. sc. Marijan Katalenić	HZJZ
3.	dr. sc. Jelena Žafran Novak	HZJZ
4.	dr. sc. Tibor Littvay	HRVATSKI ŠUMARSKI INSTITUT
5.	prof. dr. sc. Ivan Pejić	AGRONOMSKI FAKULTET
6.	dr. sc. Svjetlana Terzić	HVI
7.	prof. dr. sc. Snježana Kereša	AGRONOMSKI FAKULTET
8.	mr. sc. Jagoda Munić	ZELENA AKCIJA
9.	prof. dr. sc. Hrvoje Fulgosi	IRB
10.	Sanja Miloš, dipl. ing.	HAH
11.	prof. dr. sc. Ante Čović	FF
12.	prof. dr. sc. Zoran Zgaga	PBF
13.	Ruža Meker, dipl. oec.	MINGORP
14.	doc. dr. sc. Tatjana Bakran - Petricioli	PMF

## Nenazočni članovi:

1. mr. sc. Nevenka Gašparac, dr. vet. med. – HGK (ispričana)
2. Anita Gulam – MZOPUG (ispričana)
3. mr. sc. Krunoslav Capak, dr. med. – HZJZ (ispričan)

## Ostali nazočni:

1. Renata Hanzer, dipl. ing. – Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo, Osijek
2. Valentina Zoreti-Rubes, dipl. ing. - MZSS
3. mr. sc. Petra Cigić, dipl. ing. - MZSS
4. Anđa Puljiz, dipl. san. ing. – MZSS

Na početku sjednice predsjednik Vijeća za GMO je pozdravio nazočne članove i konstatirao da je na sjednici nazočno 14 članova Vijeća te da postoji kvorum za donošenje pravovaljanih odluka i predložio prihvaćanje predloženog dnevnog reda.

### **Dnevni red:**

1. Prihvaćanje zapisnika sa 4. sjednice Vijeća za GMO
2. Razrješenje člana Odbora za ograničenu uporabu GMO-a, prof. dr. sc. Marijana Klarice i imenovanje novog člana Odbora za ograničenu uporabu GMO-a
3. Izvješća Odbora za ograničenu uporabu GMO-a i Odbora za namjerno uvođenje GMO-a u okoliš
4. Izvješće o radu Vijeća za GMO Vladi Republike Hrvatske (prof. dr. sc. Zoran Zgaga)
5. FAO projekt - «Izgradanja kapaciteta nadzornih tijela za rukovanje i nadziranje genetski modificiranih kultura, proizvoda i obrađene hrane TCP/CRO/3102(D)» - Studija o supostojanju obrađivanja kultura u Republici Hrvatskoj (dr. sc. Hrvoje Fulgosi, Renata Hanzer dipl. ing.)
6. Izvješće člana Odbora ENGL-a (European Network of GMO Laboratories) ( dr. sc. Jelena Žafran - Novak)
7. Razno

### **Zaključak:**

**Predloženi dnevni red jednoglasno je prihvaćen.**

### **Kratak sadržaj tijeka sastanka:**

#### **Ad 1.)**

Nakon prihvaćenog dnevnog reda predsjednik Vijeća je predložio da se prijeđe na prihvaćanje zapisnika sa 4. sjednice Vijeća za GMO.

### **Zaključak:**

**Zapisnik sa 4. sjednice Vijeća za GMO je jednoglasno prihvaćen.**

#### **Ad 2.)**

Predsjednik Vijeća je članovima pročitao dopis koji je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa uputilo Vijeću za GMO. Temeljem zamolbe prof. dr. sc. Marijana Klarice o razrješenju s dužnosti člana Odbora za ograničenu uporabu GMO-a, za novog člana Odbora predlažu doc. dr. sc. Donatellu Verbanac ili nekog od predloženika s već prije poslanog prijedloga imenovanja za članove Odbora. Kako zbog tehničkih problema Tajništvo nije članovima prosljedilo životopis doc. dr. sc. Donatelle Verbanac, predsjednik Vijeća je isti pročitao na sjednici. Doc. dr. sc. Donatella Verbanac radi na Medicinskom fakultetu u Zagrebu i ima veliko radno iskustvo u primjeni rekombinantne DNA, pa predsjednik Vijeća predlaže da se prihvati prijedlog o imenovanju iste ili da se razmotri neki od ranije dostavljenih prijedloga.

### **Zaključak:**

**Jednoglasno je prihvaćena Odluka o razrješenju prof. dr. sc. Marijana Klarice i imenovanju doc. dr. sc. Donatelle Verbanac u Odbor za ograničenu uporabu GMO-a.**

### **Ad 3.)**

Predsjednik Vijeća je pročitao izvješća o radu Odbora za ograničenu uporabu GMO-a i Odbora za uvođenje GMO-a u okoliš koje su članovi dobili elektronskim putem. Predsjednici Odbora su na 4. sjednici Vijeća navedena izvješća prezentirali usmeno.

Nakon kraćeg izlaganja predsjednik Vijeća je otvorio raspravu. Budući da nije bilo primjedbi predsjednik Vijeća predložio je da se navedena izvješća prihvate.

### **Zaključak:**

**Izvješća o radu Odbora za ograničenu uporabu GMO-a i Odbora za uvođenje GMO-a u okoliš jednoglasno su prihvaćena.**

### **Ad 4.)**

Predsjednik je pročitao prijedlog Izvješća o radu Vijeća za GMO koje je bilo priloženo uz dnevni red sjednice. U raspravi je prihvaćen prijedlog izvješća uz nekoliko tehničkih ispravaka.

### **Zaključak:**

**Izvješće o radu Vijeća za GMO u 2009. za Vladu Republike Hrvatske jednoglasno je prihvaćeno.**

### **Ad 5.)**

U uvodnom dijelu Valentina Zoretić-Rubes, dipl. ing. (MZSS) prezentirala je ovu studiju kao uvod u raspravu povodom članka 55. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o genetski modificiranim organizmima («Narodne novine», broj 70/05, 137/09). U tom članku predviđa se da se pitanje koegzistencije GM usjeva i konvencionalnog i ekološkog uzgoja poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj riješi donošenjem Nacionalne strategije koegzistencije genetski modificiranih usjeva i konvencionalnog i ekološkog uzgoja poljoprivrednih proizvoda. Nacionalnu strategiju izraditi će Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, uz prethodno provedenu javnu raspravu i na temelju stručnog mišljenja Odbora za uvođenje GMO-a u okoliš i Vijeća za GMO. Donošenje Nacionalne strategije predviđeno je prema NPPEU za IV kvartal 2010.. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi planira za 2010. sudjelovanje na 3 radionice u organizaciji Taix-a vezane uz detekciju, uzorkovanje, namjerno uvođenje GMO-a u okoliš i stavljanje GMO proizvoda na tržište.

Nakon uvodnog dijela predstavnica Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo u Osijeku i članica Odbora za ograničenu uporabu GMO-a Renata Hanzer dipl. ing., prezentirala je Vijeću informacije i rezultate vezane uz FAO projekt - «Izgradnja kapaciteta nadzornih tijela za rukovanje i nadziranje genetski modificiranih kultura, proizvoda i obrađene hrane TCP/CRO/3102(D)» - Studija o supostojanju obrađivanja kultura u Republici Hrvatskoj. Ovaj projekt potpisan je 2007. između FAO-a i u ime Vlade Republike Hrvatske Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Projekt je počeo u 12. 2007. a završen je 30. 06. 2009. sa prihvaćanjem izvješća o samom projektu. U sklopu projekta održane su i 4 radionice. Ovaj projekt je proveden kao pomoć Vladi pri izgradnji kapaciteta za kontrolu i praćenje proizvoda biotehnologije. Na ovom projektu je od siječnja 2009. bio angažiran dr. Jeremy Barton Sweet, potpredsjednik Food Standard Agency (FSA) panela za GMO i novu hranu i savjetnik pri EU. Prva faza je bila održavanje sastanaka sa nadležnim ministarstvima i institucijama uključenim u projekt. Tijekom tih sastanaka prikupljao je podatke vezane uz našu zakonsku regulativu i gospodarske ciljeve. Na temelju naših strogih zahtjeva predložene su i mjere strože

od ostalih zemalja u EU. Samo uvođenje GMO-a u okoliš regulirano je zakonom i pravilnicima a ova studija definira tehničke mjere za održanje i osiguranje sustava, tj. mjere sprečavanja transfera gena iz polja u okoliš i zaštitu proizvođača i potrošača. U članku 3. Uredbe o razini genetski modificiranih organizama u proizvodima ispod koje proizvodi koji se stavljaju na tržište ne moraju biti označeni kao proizvodi koji sadrže genetski modificirane organizme («Narodne novine», br. 92/08, 36/09) stoji: „Proizvodi koji sadrže slučajne ili tehnološki neizbježne tragove dopuštenih genetski modificiranih organizama u razini od 0,9% i manje, u proizvodu od jednog sastojka, odnosno 0,9% i manje dopuštenih genetski modificiranih organizama po pojedinom sastojku proizvoda koji se sastoje od više sastojaka, ne označavaju se kao proizvodi koji sadrže genetski modificirane organizme.

Iznimno od stavka 1. ovoga članka, reprodukcijски biljni materijal, koji sadrži genetski modificirane organizme u bilo kojoj količini, mora biti označen sukladno posebnom propisu.“

Ova studija ukazuje na to da je nulta tolerancija za biljni reprodukcijски materijal neodrživa pa sugerira da bude ispod limita detekcije, odnosno ispod 0,1 %. U EU je toleranca za biljni reprodukcijски materijal i za komercijalnu proizvodnju ista i iznosi 0,9%. Mjere koegzistencije nisu alat za uvođenje GMO u okoliš već se to regulira zakonom i pravilnicima koji daju pravni okvir za sjetvu GMO-a. Isto tako, mjere koegzistencije nisu u korelaciji sa zdravstvenom ispravnošću hrane. Predložene mjere moraju biti održive i zasnivaju se na znanstvenim istraživanjima koje se mogu nadopunjavati novim spoznajama. Potrebno je napraviti pravni okvir kojim će proizvođač biti upoznat mjerama koegzistencije i načinom provođenja monitoringa. Poseban problem predstavljaju mehanizmi obeštećenja poljoprivrednika čiji su usjevi kontaminirani s više od 0,9% GMO-a pa zbog toga trpe financijsku štetu. Zbog parcelizacije poljoprivrednih površina i puno proizvođača uzroke kontaminacije teško će biti utvrditi. Zbog toga je kroz državni proračun potrebno osigurati nadoknadu štete ili otkupljivanjem sjemena. Kontaminacija sjemena ovisi o vrsti kulture i svaku treba razmatrati zasebno. Predložene mjere su separacijske udaljenosti, rotacija sjemena, edukacija proizvođača da bi bili u mogućnosti provoditi monitoring prilikom manipulacije s GMO kulturama. Mjere separacije sprečavaju širenje polena na minimum, zaostalo sjeme u tlu ovisi o kulturi, korištenju radnih strojeva i primjeni dobre agronomске prakse. Za proglašavanje GMO free zona predlaže se postupak u kojem bi svi vlasnici parcela izrazili suglasnost da se takva zona proglasi i o tome napravili pisani sporazum. Hrvatska želi zaštititi sjemenski materijal i očuvati organsku proizvodnju, pa je prikazana studija potencijalnih izvora kontaminacija. To je prije svega samo sjeme pa se preporuča da sadržaj GMO-a u sjemenu bude ispod 0,1% a za komercijalnu proizvodnju 0,3%. Obveze proizvođača bi bile poštivanje mjera koegzistencije - separacijske udaljenosti , obavještanje susjeda preko nadležnih tijela i provođenje internog monitoringa za koji je nužna edukacija proizvođača.

U ovoj studiji usporedno su prikazana dva sustava, zahtjevni (uljana repica) i sustav kod kojeg je moguće lakše provesti mjere koegzistencije (kukuruz). Za kukuruz su korišteni podaci iz Španjolske a za uljanu repicu iz Kanade. Za kukuruz su najstrože mjere za sjemensku proizvodnju a najblaže za kukuruz namijenjen ishrani životinja jer mlijeko, meso, jaja nije potrebno označavati na sadržaj GMO-a. Za uljanu repicu npr. rotacija polja je 12 godina a buffer zona je 6 m.

U raspravi koja je uslijedila nakon prezentiranja studije sudjelovali su: predsjednik Vijeća, prof. dr. sc. Ante Čović, prof. dr. sc. Ivan Pejić, prof. dr. sc. Tibor Littvay, dr. sc. Jelena Žafran Novak, prof. dr. sc. Hrvoje Fulgosi, mr. sc. Marijan Katalenić, mr. sc. Jagoda Munić, dr. sc. Tatjana Bakran-Petricioli.

Predloženo je da prezentirana studija bude prevedena na hrvatski i da bude dostupna javnosti. Ova studija može biti pomoć ali ne može biti jedina osnova za donošenje Nacionalne strategije. Predloženo je da planirana studijska putovanja budu u zemljama s ekološkim uvjetima sličnim

Hrvatskoj. U raspravi su istaknuta pitanja uz ovu temu, od negativnog raspoloženja javnosti prema GMO-kulturama do prednosti upotrebe nove tehnologije na području energetike tj. upotrebi GMO-a u proizvodnji čistijih energija (bioetanol, biovodka). Naglašena je važnost definiranja strateških ciljeva Republike Hrvatske da bi se prema tome mogla odrediti i strategija koegzistencije. Potrebno je istražiti stvarni ekonomski potencijal ove tehnologije kao moguće rizike. Kao osnovno pitanje nameće se dilema da li treba poljoprivrednicima dati slobodno pravo izbora između GM i tradicionalnih kultura i propisima osigurati tehničke uvjete za koegzistenciju ili uvoditi propisi koji će aktivno ograničavati korištenje GM kultura (npr. uvođenjem zona bez prava uzgoja GMO-a temeljem odluka jedinica lokalne samouprave). Zaključeno je da bi o nekim od relevantnih tema trebalo provesti stručna istraživanja i pribaviti znanstvena mišljenja pa je predloženo da Vijeće predloži takve teme i preporuči njihovo financiranje. Tako je istaknuto pitanje društvene percepcije ove tehnologije, uloge GMO-a u ne-prehrambenim tehnologijama (a posebno u proizvodnji energije) i pitanje postojeće kontaminacije domaćih usjeva GMO kulturama.

**Zaključak:**

**Za sljedeću sjednicu predloženo je pripremiti analizu socio-ekonomskih rizika i ekonomske isplativosti uvođenja GMO-a usjeva u okoliš na području Republike Hrvatske. Ova analiza trebala bi poslužiti kao smjernica u izradi Nacionalne strategije. Vijeće će pripremiti i popis tema o kojima bi trebalo pripremiti stručne studije/ekspertize.**

**Ad 6.)**

Dr. sc. Jelena Žafran Novak, voditeljica Laboratorija za detekciju GMO-a u Odsjeku za kvantifikaciju GMO-a i procjenu rizika, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo izvijestila je članove Vijeća o sudjelovanju na Plenarnoj sjednici Europske mreže laboratorija za detekciju GMO (ENGL -u) u prosincu 2009. u Ispri, Italija, gdje je predstavljena kao novi član ENGL-a. Sjednica se održavala tijekom 2 dana. Na sjednicama se može dobiti niz vrijednih informacija, kao što je prisutnosti i načini detekcije neautoriziranih GMO kultura a time i gotovih proizvoda. Godišnje se održavaju dvije Plenarne sjednice. Na ovoj sjednici se raspravljalo o svim novim pitanjima vezanim uz GMO na području prehrane u okviru EU. Raspravljalo se o novim projektima vezanim uz analitiku životinja. Pri zasjedanju Upravnog Vijeća ENGL-a Hrvatskoj je odobreno prisustvovanje sjednicama i dana je mogućnost da se informiramo o svim odlukama, premda nismo članica EU.

**Ad 7.)**

Predsjednik je predložio Tajništvu da bi bilo dobro da članovi Vijeća dobiju pročišćenu verziju Zakona o GMO-u.

Sjednica je završena u 15, 30 sati.

Za Tajništvo:  
Zapisničar  
Anđa Puljiz, dipl. san ing.

Predsjednik Vijeća za GMO  
prof. dr. sc. Zoran Zgaga

KLASA: 540-01/10-05/05  
URBROJ: 534-08-1-5/3-10-6  
Zagreb, 09. veljače 2010.